

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. balandžio 7 d.
(OR. en)

7770/22

COPEN 114
ENFOPOL 166
CRIMORG 41
JAI 427
CATS 16
ENV 309

PRANEŠIMAS

nuo: Lietuvos delegacija
kam: Delegacijoms

Dalykas: 8-asis tarpusavio vertinimo etapas – „Europos politikos priemonių, skirtų nusikaltimų aplinkai prevencijai ir kovai su jais, praktinis įgyvendinimas ir veikimas“
Tolesni veiksmai, susiję su ataskaita dėl Lietuvos

Po kiekvieno tarpusavio vertinimo etapo kiekvienos valstybės narės prašoma Tarybos generalinį sekretoriatą informuoti apie veiksmus, kurių ji ėmėsi atsižvelgdama į jai pateiktas rekomendacijas.

Ataskaita apie tolesnius veiksmus turėtų būti pateikta per 18 mėnesių nuo atitinkamos vertinimo ataskaitos patvirtinimo.

Delegacijoms priede pateikiama Lietuvos ataskaita apie tolesnius veiksmus dėl rekomendacijų, kurios pateiktos aštuntojo tarpusavio vertinimo etapo ataskaitoje ST 10080/1/19 REV1.

**AŠTUNTASIS TARPUSAVIO VERTINIMO DĖL EUROPOS POLITIKOS
PRIEMONIŲ, SKIRTŲ NUSIKALTIMŲ APLINKAI PREVENCIJAI IR KOVAI SU
JAIS, PRAKTINIO ĮGYVENDINIMO IR VEIKIMO ETAPAS**

TOLESNI VEIKSMAI, SUSIJE SU ATASKAITA DĖL LIETUVOS

Aštuntojo tarpusavio vertinimo dėl Europos politikos priemonių, skirtų nusikaltimų aplinkai prevencijai ir kovai su jais, praktinio įgyvendinimo ir veikimo etapo kontekste

Teisėsaugos darbo grupė ir Teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose darbo grupė vertinimo ataskaitą dėl **Lietuvos**, išdėstytą dokumente ST 10080/1/19 REV1, patvirtino **2019 m. rugsėjo 23 d.**

Pagal dokumente 15538/4/15 nustatytas procedūras pateikiame mūsų ataskaitą dėl tolesnių veiksmų, susijusių su pirmiau minėtoje vertinimo ataskaitoje **Lietuvai** pateiktomis rekomendacijomis.

Rekomendacija Nr. 1. Turėtų parengti nacionalinį strateginį planą, kuriuo būtų stiprinamas aplinkos teisės aktų, ypač reglamentuojančių atliekas, reikalavimų laikymasis, įtraukiant visas teisėsaugos institucijas, administracines įstaigas ir prokurorus, ir tada šį planą įgyvendinti taip pat regionų lygmeniu.

Lietuva skiria deramą dėmesį aplinkos apsaugos pažeidimų prevencijai.

2015 m. balandžio 16 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XII-1626 dėl Nacionalinės aplinkos strategijos patvirtinimo patvirtintos Nacionalinės aplinkos strategijos 92 punkte teigiama, kad aplinkos apsaugos srityje svarbu įteisinti ir užtikrinti visų teisinių priemonių – sankcijų, baudų, ekonominių sankcijų, administracinių ir kitų nuobaudų – taikymą ir tinkamą jų taikymo mechanizmų reglamentavimą.

Svarbu užtikrinti, kad teisinė atsakomybė būtų numatyta ir taikoma tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, o pažeidimų ir nusikalstamų veikų kvalifikavimo kriterijai būtų aiškūs, konkretūs ir pagrįsti, atsižvelgiant į padarytų pažeidimų ir (arba) nusikalstamų veikų aplinkybes, aplinkai padarytą žalą, jos mastą, aplinkos atkūrimo sąlygas ir kitas aplinkybes. Svarbu visa tai reglamentuoti teisės aktais, kad būtų aišku, kokių teisinių priemonių reikia imtis pažeidimams ir jų pasekmėms pašalinti.

Siekiant prevencijos tikslų stiprinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas, įkurtos darbo grupės pasikeisti informacija, įkurtas aplinkos apsaugos ir teisėsaugos institucijų atstovų tinklas įvairiems klausimams spręsti. Tobulinamas teisinis reglamentavimas. Tarp institucijų pasirašyti bendradarbiavimo susitarimai. Nustatomos nacionalinės priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti veiksmingesnę aplinkos kontrolę, pavyzdžiui, konsoliduojamos kontrolės institucijos. Šiuo metu aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdo Aplinkos apsaugos departamentas, pakeitęs 8-is regioninius aplinkos apsaugos departamentus, kurie veikė teritoriniu pagrindu. Šiais pakeitimais užtikrintas centralizuotas patikrinimų planavimas remiantis rizikos vertinimu, vienodas teisės aktų taikymas ir geresnis materialinis aprūpinimas. Atsisakyta decentralizuoto modelio, kurį taikant priežiūros funkcijas vykdė kelios institucijos.

Verta paminėti, kad pasiūlymo dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 99/2008/EB dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę (Direktyva 99/2008/EB), 20 straipsniu nustatytas valstybių narių įsipareigojimas parengti nacionalinę kovos su nusikaltimais aplinkai strategiją.

Šiuo atveju Lietuva turėtų parengti nacionalinę strategiją, kurioje būtų atsižvelgta į visus Komisijos pasiūlymo aspektus:

- a) nacionalinės politikos tikslus ir prioritetus šioje konkrečioje nusikalstamumo srityje,
- b) visų kompetentingų valdžios institucijų, dalyvaujančių kovoje su tokio pobūdžio nusikalstamumu, vaidmenis ir atsakomybės sritis,

- c) kompetentingų valdžios institucijų tarpusavio koordinavimo ir bendradarbiavimo būdus,
- d) administracinės ir civilinės teisės taikymą kovojant su nusikalstamomis veikomis, susijusiomis su veikomis, kurioms taikoma ši Direktyva,
- e) reikalingus išteklius ir tai, kaip bus remiama prevencijos specialistų specializacija,
- f) pasiektų rezultatų reguliarios stebėsenos ir vertinimo procedūras ir mechanizmus,
- g) Europos tinklų, kuriuose sprendžiami klausimai, tiesiogiai susiję su kova su nusikaltimais aplinkai ir kitomis susijusiomis nusikalstamomis veikomis, paramą.

Nuo tada, kai pateiktos rekomendacijos, padėtis pasikeitė, todėl atsižvelgiant į naują pasiūlymą ir jos iniciatyvas šiuo metu būtų netikslinga patvirtinti mūsų nacionalinį strateginį planą.

Rekomendacija Nr. 2. Turėtų apsvarstyti galimybę sukurti specializuotą aplinkosaugos reikalų policijos padalinį arba suteikti teisėsaugos įgaliojimus administracinei agentūrai, tokiai kaip Aplinkos apsaugos departamentas (toliau – AAD), kovoti su nusikaltimais aplinkai.

Nusikaltimai aplinkai jau dabar yra tiriami specializuotuose kriminalinės policijos sunkių nusikaltimų tyrimo padaliniuose, kuriuose dirba patyrę ir kompetentingi policijos pareigūnai.

Buvo svarstyta galimybė išplėsti Aplinkos apsaugos departamento funkcijas jam suteikiant baudžiamojo persekiojimo įgaliojimus, tačiau šios idėjos atsisakyta, kadangi tam prireiktų esminių teisinių pakeitimų ir tinkamo pareigūnų apmokymo. Buvo nuspręsta, kad būtų veiksmingiau didinti investicijas į teisėsaugos pareigūnų kompetenciją ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą.

Šiame etape daug dėmesio skiriama teisėsaugos ir Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų bendradarbiavimui teikiant abipusę paramą ir keitimuisi atitinkama informacija.

Rekomendacija Nr. 3. Raginama stiprinti AAD pajėgumus tarpvalstybinio atliekų vežimo tikrinimo srityje.

Šios rekomendacijos tikslai iš esmės pasiekti. Bendradarbiaujama ir keičiamasi informacija tarp visų šalių, dirbančių nusikaltimų aplinkai srityje. Reikia toliau stiprinti kontrolės mechanizmus.

Pajėgumai tikrinti tarpvalstybinį atliekų vežimą buvo padidinti, o AAD pareigūnams buvo surengti mokymai dėl tarpvalstybiniam atliekų vežimui taikomų reikalavimų.

Parengtas 2020–2022 m. tarpvalstybinio atliekų vežimo tikrinimo planas, skirtas užtikrinti, kad tarpvalstybinis atliekų vežimas atitiktų nustatytus teisinius reikalavimus, užkirsti kelią pažeidimams ir neteisėtam atliekų vežimui ir stiprinti neteisėto atliekų vežimo prevenciją. AAD taip pat bendradarbiauja, keičiasi informacija, rengia bendrus atliekų vežimo tikrinimus su Muitinės departamentu prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Muitinė), Lietuvos transporto administracija ir Policija.

Rekomendacija Nr. 4. Turėtų sukurti nacionalinę platformą, grindžiamą jau veikiančios tarpinstitucinės grupės veikla, kad būtų nustatytas nusikaltimų aplinkai grėsmės lygis, įtraukiant visus šios konkrečios srities subjektus (teisėsaugos institucijas, administracines įstaigas ir prokurorus), renkant jų duomenis, keičiantis informacija ir patirtimi, pradedant veiksmingus tyrimus ir stebint šią padėtį, be kita ko, paskelbiant metinę nusikaltimų aplinkai padėties šalyje ataskaitą.

Rekomendacijos tikslai iš esmės pasiekti, reikalingi tolesni veiksmai stiprinant bendradarbiavimą ir gerinant informacijos srautus.

Planuojama tęsti Aplinkos ministro ir generalinio prokuroro įsakymu įsteigtos tarpinstitucinės darbo grupės veiklą. Ši darbo grupė būtų skirta tiek keitimuisi informacija, tiek įvairiems klausimams spręsti pagal poreikį.

Esamoje situacijoje rekomendacijos tikslai pasiekti atliekant institucinius tyrimus.

Prokuratūra atliko 2016–2020 m. ikiteisminių tyrimų ir teismų praktikos, susijusių su nusikaltimais aplinkai, tyrimą. Taip pat, pasiūlius ekspertams, 2020 m. balandžio 7 d. ji atliko dvejų metų (2018–2019 m.) nusikaltimų aplinkai (Baudžiamojo kodekso 270–274 straipsniai) ikiteisminių tyrimų ir teismų praktikos apibendrinimą.

Siekiant įvertinti nusikaltimų aplinkai grėsmės lygį, 2020 m. gegužės mėn. Policija stebėjo ir analizavo 2014–2020 m. policijos įstaigose pradėtus ikiteisminius tyrimus ir nustatė problemas, susijusias su neaiškia aplinkos apsaugos srityje veikiančių institucijų kompetencija, neveiksmingu žalos aplinkai apskaičiavimo mechanizmu, atliekų tvarkymo procedūromis ir nepakankamai veiksmingu aplinkos kontrolės mechanizmu.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija surinko Lietuvos teismų informacinėje sistemoje (LITEKO) apdorotus statistinius duomenis apie pirmosios instancijos teismų 2010–2019 m. vykdytus administracinius, administracinių nusižengimų ir baudžiamuosius procesus, susijusius su nusikaltimais aplinkai.

Visos institucijos tarpusavyje dalijosi informacija.

Rekomendacija Nr. 5. Turėtų skatinti aplinkosaugos agentūras siųsti savo ataskaitų dėl atliekų teisės aktų pažeidimų kopijas kompetentingai prokuratūrai, kad ji galėtų įvertinti galimybę pradėti ikiteisminį tyrimą; tuo tarpu prokuratūra turėtų parengti gaires, kurias padėtų aplinkosaugos agentūroms pranešti jai apie atitinkamas baudžiamąsias bylas.

Ši rekomendacija iš esmės įgyvendinta. Šis klausimas yra susijęs su ribinių atvejų kvalifikavimu, kai nėra visiškai aišku, ar veiksmas laikytinas administraciniu nusižengimu, ar nusikalstama veika. Jį reikėtų spręsti teisėkūros priemonėmis, skirtomis teisinei sistemai tobulinti.

Diskusijose buvo sutarta, kad tokios gairės būtų iš esmės neveiksmingos, patariamojo pobūdžio, todėl ši klausimą reikėtų spręsti teisės aktais. Vietoj gairių rengimo nuspręsta stiprinti bendradarbiavimą pasitelkiant susitarimus.

Kol kas bendradarbiaujama ir pagalba teikiama pagal 2020 m. gegužės 12 d. AAD ir Policijos pasirašytą bendradarbiavimo susitarimą (Nr. 5-IL-6448 / ADS1-2020-1). Specialistai taip pat aktyviai ir reguliariai palaiko ryšius aptardami probleminius klausimus.

Be to, Prokuratūroje paskirtas kontaktinis asmuo, o kiekvienoje apskrityje – du papildomi kontaktiniai asmenys, šia informacija pasidalyta su Policija, Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – AAA) ir AAD.

Rekomendacija Nr. 6. Raginama išnagrinėti galimybę pasinaudoti nevyriausybinėmis organizacijomis, tiksliau – pilietine visuomene, kaip reguliariu informacijos apie galimą nusikalstamą veiką aplinkos apsaugos srityje šaltiniu. Pavyzdžiui, galėtų būtų modernizuota esama karštoji linija sukuriant anoniminę internetinę pranešimų platformą.

Rekomendacija iš esmės įgyvendinta. Įgyvendinimas pagrįstas pranešimų apie galimus pažeidimus ir tendencijas duomenimis.

Lietuvoje piliečiai ir juridiniai asmenys gali pranešti apie nusikaltimus aplinkai:

- 2020 m. AAA sukūrė vidaus kanalą pranešimams apie teisės aktų pažeidimus teikti,
- AAD turi tokių pranešimų teikimo kanalą,
- Ekstremaliųjų situacijų valdymo centras (24/7),
- Prokuratūra atlieka prokuratūros funkcijas vadovaudamasi Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymu,
- Vykdydami savo funkcijas, policijos pareigūnai privalo aktyviai rinkti informaciją (taip pat ir iš pilietinės visuomenės narių), net ir netiesiogiai susijusią su galimai vykdomomis ar įvykdytomis nusikalstamomis veikomis.

Policija skiria daug dėmesio viešajai komunikacijai ir informacijos apie savo veiklą ir rezultatus skelbimui. Tokia strategija daromas reikšmingas poveikis visuomenės įsitraukimui, aktyviam dalyvavimui ir supratimui apie problemines visuomenės saugumo sritis ir taip didinamas pasitikėjimas policija bei skatinamas visuomenės įsitraukimas sprendžiant šiuos klausimus.

Rekomendacija Nr. 7. Turėtų apsvarstyti galimybę prisijungti prie atitinkamų tarptautinių aplinkos apsaugos srities tinklų: Europos Sąjungos aplinkos apsaugos teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo tinklo (IMPEL), tinklo „EnviCrimeNet“, Europos aplinkos prokurorų tinklo (ENPE), ES aplinkos teisėjų forumo (EUFJE) arba Interpolo kovos su taršos nusikaltimais darbo grupės.

Rekomendacija įgyvendinta pagal dabartinius Lietuvos poreikius. 2020 m. kovo 11 d. Prokuratūra tapo tikra ENPE nare.

Policija apsvarstė prisijungimo prie tinklo „EnviCrimeNet“ veiklos tikslingumą, įvertino tinklo pobūdį (neoficialus tinklas) bei veiklos tikslus ir apžvelgė tinklo narių ankstesnių susitikimų dokumentus. Priimtas sprendimas neskirti nuolatinio atstovo dalyvauti tinklo veikloje, bet teikti reikiamus duomenis ar informaciją apie tinklo veiklą *ad hoc* pagrindu – tai standartinė praktika, taikoma organizuojant darbą kai kuriuose kituose tarptautiniuose tinkluose. Reikia pastebėti, kad AAD dalyvauja tinklo IMPEL (Europos Sąjungos aplinkos apsaugos teisės aktų įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo tinklo) veikloje.

Rekomendacija Nr. 8. Turėtų iš esmės pagerinti savo organizuojamų visų kovos su nusikaltimais aplinkai srityje veikiančių subjektų, visų pirma aplinkosaugos institucijų, muitinės, policijos (taktinių ir ekspertizės padalinių) ir prokurorų, mokymo lygį.

Ši rekomendacija laikoma iš dalies įgyvendinta. Lietuva pripažįsta nuolatinio mokymo naudą.

2020 m. kovo mėn. surengti mokymai prokurorams. Atliktas organizacinis darbas, su užsienio ekspertų pagalba suplanuotos tarptautinės konferencijos, tačiau dėl COVID-19 renginiai atšaukti.

2020 m. gegužės 12 d. pasirašytas AAD ir Policijos bendradarbiavimo susitarimas, kuriuo šalys įsipareigojo teikti abipusę pagalbą ir konsultacijas, keistis atitinkama informacija, rengti bendrus besispecializuojančiųjų pareigūnų ir valstybės tarnautojų mokymus.

Dėl pandemijos suplanuotų mokymų nebuvo galima surengti, bet institucijos aptarė mokymo poreikį ir išnagrinėjo svarbiausias bei aktualiausias mokymų temas. Mokymus planuojama surengti iki 2022 m. II ketv.

Rekomendacija Nr. 9. Raginama baudžiamojoje teisėje nusikaltimų aplinkai srityje atsižvelgti į ekonominės naudos ir finansinės žalos kaip tyrimo elemento arba kaip sunkinančios aplinkybės svarbą.

Nusikaltimai aplinkai yra susiję su finansiniais interesais, todėl ši rekomendacija galėtų būti susieta su mokymo rekomendacija. Mokymų metu prokuratūra atkreips dėmesį į šį aspektą.

Nuo 2019 m. Policija daug dėmesio skiria visų nusikaltimų ekonominiam potencialui, turto, kuris galėjo būti įgytas neteisėtai arba ne iš teisėtų pajamų, paieškai ir konfiskacijai. Siekiant surasti ir konfiskuoti neteisėtai įgytą turtą, Policija įsteigė specializuotus kriminalinės policijos turto tyrimo padalinius, juos aktyviai stebi bei kontroliuoja ir kelia pareigūnų kompetenciją užtikrinti veiksmingą finansinės naudos nustatymą ir prevenciją. Be to, įgaliojimai tirti nusikaltimus aplinkai, kurie gali būti susiję su neteisėta ekonomine nauda ar apgaulinga apskaita, suteikti specializuotiems kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo padaliniams.

Rekomendacija Nr. 10. Turėtų peržiūrėti politiką, susijusią su juridiniams asmenims taikomomis sankcijomis tiek už administracinius pažeidimus, tiek už nusikalstamas veikas, kad būtų užtikrintas jų atgrasomasis poveikis, proporcingumas ir veiksmingumas.

Inicijuoti Baudžiamojo kodekso pakeitimai. Šio projekto tikslas – peržiūrėti aplinkosaugos pažeidimų teisinių normų sudėtį ir nustatyti žalos aplinkai nustatymo kriterijus.

2021 m. Aplinkos ministerija pateikė Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso ir Aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimų projektą. Šiuo projektu siekiama:

- nustatyti atsakomybę, ekonomines sankcijas už biologinių atliekų (išskyrus biologiškai skaidžias sodų ir parkų atliekas) tvarkymo reikalavimų nesilaikymą tokių atliekų susidarymo vietose, kurios reglamentuojamos teisės aktais;

- padidinti baudas už netinkamą naudotų alyvų, priskiriamų pavojingoms atliekoms, tvarkymą (už jų apdorojimą, įskaitant neleistiną deginimą ar naudojimą, ir perdavimą arba pardavimą asmenims, kurie nėra atliekų tvarkytojai).

(galimos) BENDROSIOS PASTABOS